

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНА РАДА НАН УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ**

БІБЛІОТЕКА. НАУКА. КОМУНІКАЦІЯ.

**ПРІОРИТЕТИ СЬОГОДЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Матеріали Міжнародної наукової конференції
(Київ, 1–3 жовтня 2025 р.)**

Том 2

КИЇВ 2025

констатує, що до мандрівної теми додалися національні особливості, певні історичні деталі.

Висновки. Зенон Кузеля був, либонь, першим дослідником, який детально проаналізував розглядану нами тему, показав приклад скрупульозного історико-філологічного аналізу, із застосуванням найсучаснішої тогочасної методи та залученням порівняльного матеріалу різних європейських народів, зробив низку важливих теоретичних висновків, які з часом розвинули і поглибили інші вчені, такі як А. Павел, Б. Беллошич, І. Графенауер, І. Лукач (словенський фольклор), А. Давід, К. Юнг, Р. Сегеді (сербський, хорватський), Й. Ернєї, Я. Коморовські (чеський), Н. Вархолова (український та словацький), І. Кріза, Л. Мушкетик (угорський та слов'янський).

Lesia Mushketyk,

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5958-0044>,

Doctor of Philological Sciences,

Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine,

Leading Researcher,

Department of Ukrainian and Foreign Folklore Studies

Maxym Rylsky Institute of Art Studies, Folklore

and Ethnology of the NAS of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

e-mail: mushketik@ukr.net

Zenon Kuzelia as a researcher of Slavic folklore: comparative studies

The renowned Ukrainian scholar and encyclopedist Zenon Kuzelia, who spent a long period in European exile, left a rich legacy in the field of Ukrainian studies and, in particular, folklore studies. He is the author of thorough studies of Slavic folklore about the Hungarian king Matthias Corvinus, published in the „Notes of the Shevchenko Scientific Society” (1905–1906, vols. 67–70), in which he examines traveling themes in folklore based on extensive factual material and draws a number of important theoretical conclusions.

Keywords: Zenon Kuzelia, Slavic folklore, Matthias Corvinus, epic, ballads, narratives.

Палієнко Марина Геннадіївна,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9098-1142>,

докторка історичних наук, професорка,

завідувачка кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки,

історичний факультет,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

Київ, Україна

e-mail: mpaliienko@knu.ua

Срібняк Ігор Володимирович,

ORCID <http://orcid.org/0000-0001-9750-4958>,

доктор історичних наук, професор,

завідувач кафедри всесвітньої історії,

Факультет суспільно-гуманітарних наук,

Внесок професора Володимира Трощинського у дослідження історії української еміграції і діаспори

Розглянуто основні віхи життя та діяльності доктора історичних наук, професора Володимира Трощинського – відомого дослідника історії української еміграції та діаспори, політичних течій в українському зарубіжжі, етнополітичних процесів та міжнаціональних відносин. Визначено внесок ученого у вивчення діяльності української політичної еміграції в Європі у міжвоєнний період, формування її головних центрів, дослідження закордонного українства.

Ключові слова: Володимир Трощинський; історія української еміграції, українська діаспора; історіографія.

Постановка проблеми. Здобуття Україною незалежності у 1991 р. причинилося до значної активізації наукових дослідів історії української еміграції та діаспори, які проводилися зусиллями кількох істориків, серед яких В. Трощинському належить особливе місце. Справа в тім, що він одним з перших усвідомив потребу наукової розробки нових дослідницьких проблем, і зокрема тих, які стверджували місце України як частини Європи і світу, конечну потребу повернення з небуття цілого пласту історичних знань та імен тих наших земляків, які опинившись за кордоном на становищі політичних емігрантів, продовжували боротьбу за українську незалежність.

В. Трощинський доклав максимальних зусиль для налагодження зв'язків з українським зарубіжжям, сприяючи розвитку діалогу між материковою Україною і діаспорою, свідченням чому стало започаткування кількох значущих у науковому відношенні спільних проєктів. Крім того, завдяки процесу розсекречування архівних фондів, які десятиліттями перебували на зберіганні у радянських спецсховищах, стало можливим наукове дослідження тем, пов'язаних з історією Української державності, громадсько-політичною, культурною і науковою діяльністю української еміграції у різних країнах світу. В. Трощинський став власне одним з першопрохідців цієї архівної «ниви», опрацювавши у перші роки посттоталітарної доби зібрання україніки і вперше ввівши до наукового обігу значний корпус документів з історії української політичної еміграції.

Виклад основних матеріалів дослідження. Звертаючись до витоків формування вченого, зазначимо, що після закінчення 1973 р. історичного факультету у Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка, В. Трощинський спочатку працював стажистом-дослідником в Інституті історії АН УРСР, а в 1978 р. перейшов на роботу до Інституту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР, в якому пройшов основні щаблі кар'єри науковця – від молодшого до провідного наукового співробітника. Протягом першої половини 1990-х рр. В. Трощинський працював у Інституті соціології НАН України, обіймаючи посади завідувача сектора і відділу.

Професійна діяльність В. Трощинського в різних академічних структурах була позначена вагомими здобутками, ним були підготовлені та захищені дві дисертації – кандидатська (1978 р.) і докторська (захист останньої відбувся у 1994 р. в Інституті

української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України). Докторська дисертація В. Трощинського на тему «Міжвоєнна українська еміграція як історичне і соціально-політичне явище» стала помітним явищем у розвитку української історичної науки, започаткувавши окремий напрям досліджень з історії української політичної еміграції і зробивши її автора засновником наукової школи, в рамках якої працювала ціла низка українських дослідників.

Відзначимо, що наукова вага монографії В. Трощинського «Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище» (1994) полягає у здійсненні комплексного аналізу історії та соціально-правового становища української політичної еміграції в Європі у період між двома світовими війнами, визначенні важливих аспектів функціонування українських громадсько-політичних та культурно-освітніх осередків за кордоном. Автором були визначені головні центри і «периферійні» осередки української політичної еміграції в Європі, з'ясоване соціальне становище і правовий статус українських емігрантів у країнах перебування. При цьому особлива увага була зосереджена на вивченні політичної діяльності міжвоєнної української еміграції як загалом, так і кожної з чотирьох основних її ідеологічних течій (ліберально-демократичної, соціалістичної, монархістської, націоналістичної). Аналізуючи тенденції розвитку політичних процесів в українському еміграційному середовищі, автор монографії дав свою оригінальну візію загального і специфічного у «багатоголоссі» українців, які належали до різних ідеологічних таборів, розкрив форми і механізми реалізації політичних устремлінь представників кожної зі згадуваних течій, а також їх вплив як на загальну масу емігрантів, так і на тогочасну ситуацію в Україні. Цінність цієї монографії В. Трощинського збільшується й використанням широкого кола архівних документів, більша частина яких була вперше введена до наукового обігу.

У 1996 р. В. Трощинський перейшов на державну службу, обійнявши посаду першого заступника міністра у справах національностей та міграції (згодом – першого заступника голови Державного комітету України у справах національностей та міграції). З 2000 р. продовжив свою діяльність вже на викладацькій ниві, працюючи професором кафедри соціальної і гуманітарної політики Національної академії державного управління при Президентові України. Організаційні та лідерські здібності науковця знайшли належне застосування – у цьому навчальному закладі він посідав відповідальні посади декана факультету вищих керівних кадрів (2002–2009) та першого віце-президента (2009–2011).

Попри завантаженість навчальною та організаційною роботою В. Трощинський продовжував свої наукові студії, брав активну участь у підготовці та атестації наукових кадрів, рецензуванні та опануванні дисертаційних досліджень, був членом редакційних колегій та автором публікацій «Українського історичного журналу», періодичного наукового збірника «Українська діаспора», заступником головного редактора «Енциклопедії української діаспори».

Здійснюючи наукові дослідження, активно співпрацюючи з вченими у галузі історії, соціології, міжнаціональних відносин – В. Євтухом, В. Маркусем, А. Попком, А. Шевченком та ін., В. Трощинський брав участь у реалізації важливих наукових та науково-популярних, освітніх проєктів, пов'язаних з вивченням зарубіжного українства. Зокрема, 1999 р. у серії «Україна крізь віки» побачила світ праця В. Трощинського та А. Шевченка, присвячена українській діаспорі. Автори книги

у порівняно невеликому за обсягом виданні зуміли синтезувати значний обсяг важливої фактологічної інформації, подавши лаконічні та змістовні нариси про українську діаспору у понад 70-ти країнах світу.

Професор В. Трощинський вагомо долучився й до підготовки навчально-методичної літератури, яка систематизувала та репрезентувала студентському загалу важливу інформацію про українську діаспору. У цьому контексті слід окремо згадати навчальний посібник «Закордонне українство» (Київ, 2005) та підручник «Закордонне українство: сутність, структура, самоорганізація» (Київ, 2011), серед авторів яких були В. Євтух, В. Трощинський, А. Попок. Загалом творчий доробок В. Трощинського налічує сьогодні понад 250 наукових праць в українських та зарубіжних виданнях.

Висновки. Протягом усього періоду своєї професійної діяльності В. Трощинський істотно долучався до процесу підготовки молодих науковців, виступаючи в ролі як наукового керівника, так і опонента під час захисту кандидатських та докторських дисертацій. Завдяки багатолітній науковій, організаційній та педагогічній праці сформувалася наукова школа професора В. Трощинського, яка нараховує кілька десятків вчених, які сьогодні продовжують працювати у сфері історії та державного управління, передаючи свої знання молодшим поколінням дослідників, розвиваючи та збагачуючи історіографічну традицію вивчення зарубіжного українства.

Maryna Paliienko,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9098-1142>,

Doctor of Historical Sciences, Professor,

Head of the Department of Archival Studies

and Special Branches of Historical Science,

Faculty of History,

Taras Shevchenko National University of Kyiv,

Kyiv, Ukraine

e-mail: mpaliienko@knu.ua

Ihor Sribniak,

ORCID <http://orcid.org/0000-0001-9750-4958>,

Doctor of Historical Science, Professor,

Head of World History Department,

Faculty of Social Sciences and Humanities,

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,

Kyiv, Ukraine

e-mail: i.sribniak@kubg.edu.ua

Professor Volodymyr Troshchynskyi's contribution to the study of the history of Ukrainian emigration and the diaspora

The main milestones in the life and work of Doctor of Historical Sciences, Professor Volodymyr Troshchynskyi, a renowned researcher of Ukrainian emigration and diaspora history, political trends in the Ukrainian diaspora, ethnopolitical processes, and interethnic relations, are examined. The contribution of the scholar to the study of Ukrainian political emigration in Europe in the interwar period, the formation of its main centers, and the study of Ukrainians abroad is determined.